

Maria Kolendo,
Białystok,
ul. Wasilkowska
Nr 35 m. 5

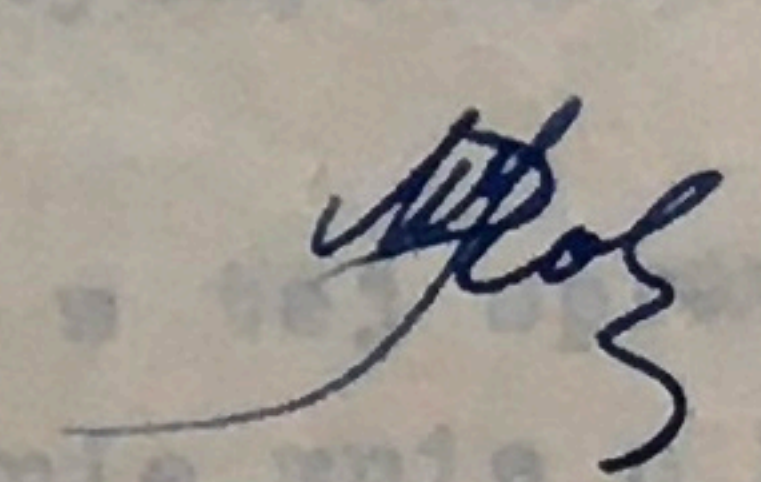
Białystok, 14.X 1969 r.

Szanowny Panie Doktorze !

Pod redakcją Pana Doktora przygotowuje się do druku II t. Studiów i materiałów do dziejów Sejneńszczyzny. Dowiedziałam się, że wśród prac zgłoszonych do tego wydawnictwa znajduje się artykuł dotyczący tajnego nauczania na terenie pow. sejneńskiego w okresie okupacji hitlerowskiej. Uprzejmie proszę Pana Doktora o informację, kto jest autorem wspomnianego artykułu i na kiedy zaplanowane jest wydanie II cz. monografii Sejneńszczyzny.

Pozwoliłam sobie zwrócić się w tej sprawie do Pana Doktora ze względu na opracowywany przeze mnie artykuł o tajnym nauczaniu na Suwalszczyźnie w tym samym okresie czasu. Ponieważ pow. sejneński stanowił w okresie okupacji hitlerowskiej integralną część Suwalszczyzny, wspominam i o tym terenie, jednak nie chciałabym dublować tego samego tematu. Dlatego proszę uprzejmie Pana Doktora o powyżej wymienioną informację, abym mogła odpowiednio ustosunkować się do tej sprawy.

Pozostaje z wyrazami szacunku

Pełnomocnik do Wydziału
Antykomunistycznego
(Dr Józef Antoniewicz)

BIAŁOSTOCKIE TOWARZYSTWO NAUKOWE
SOCIETAS SCIENTIARUM BIALOSTOCENSIS

Białystok — Polonia

Warszawa
~~XX Białystok~~ 24.X 1969

Warszawa 36
ul. Grottgera 18 m.3

Pani

Maria K o l e n d o

B i a ł y s t o k
ul. Wasilkowska 35 m.5

Wielce Szanowna Pani,

Z podziękowaniem potwierdzam Pani list z dnia 14 bm i po porozumieniu się z ob. Sekretarzem Propagandy Komitetu Pow. PZRR w Sejnach -zamawiamy u Pani Dyrektor napisanie artykułu na temat tajnego nauczania w okresie wojny 1939 -1944 na terenie powiatu sejneńskiego. Ponieważ mam w planie w najbliższych latach wypuszczenia jeszcze jednego tomu dot. powiatu Suwałki pod egidą Kompleksowej Ekspedycji Jacywieskiej -interesują nas ^{matyrye}tylko fakty z powiatu Sejny możliwie wszechstronnie zebrane. Gdyby np mogła Pani także sięgnąć na obszar etnograficzny litewski -było by to bardzo wskazane.

Ponieważ sądzę, że z obszaru Sejny (powiatu) na Pani niewiele materiałów -które, być może, wymagają uzupełnienia drogą wywiadów terenowych u ludzi miejscowych -Białostockie Tow. Naukowe najprawdopodobniej udzieliło by Pani delegacji na tygodniowy pobyt w Sejnach i okolicy celem uzupełnienia tych materiałów. Koszty delegacji pokrył by Powiat Sejny z funduszy znajdujących się na koncie BTN w Białymstoku. Na miejscu w Sejnach pomocy i wskazówek udzielił by Pani Dyr. Liceum Ogólnokształcącego mgr. Jan Wojtych, człowiek oddany sprawie tej monografii

Uprzejmie proszę o zajęcie w tej sprawie swego stanowiska i niezwłoczne powiadomienie mnie o powyższym. Gdyby istotnie potrzebowała Pani wyjechać w teren -skieruje odpowiednie pismo w tej sprawie do Sekretarza Gen. BTN Pani Mgr Sokołowskiej aby udzieliła Pani delegacji z funduszy sejneńskich, którymi w Białymstoku dysponuję.

Pełnomocnik ds. Wydawniczych
Antoni
(Dr Jerzy Antoniewicz)

4

Maria Kołendo,
Białystok,
ul. Wasilkowska
Nr 35 m. 5

Białystok, 29.X 1969 r.

Szanowny Panie Doktorze !

Zgadzałam się opracować artykuł na temat tajnego nauczania w okresie wojny 1939-1944 na terenie powiatu sejneńskiego.

Wprawdzie dotychczas nie zebrałam dużo materiału w tej sprawie, to jednak, skoro będę posiadała warunki wyjazdu do Sejna, mam nadzieję uzupełnić go na miejscu poprzez osobiste kontakty z ludźmi biorącymi udział w akcji tajnego nauczania. M.in. będę starała się zdobyć materiał źródłowy z miejscowego Inspektoratu Szkolnego, gdzie w teczkach osobowych nauczycieli powinny znajdować się protokoły orzeczeń Komisji Weryfikacyjnej I instancji, zaliczającej lata pracy w tajnym nauczaniu. I w tym wypadku prosiłabym Pana Doktora o zdobycie dla mnie z BTN upoważnienia do tej pracy dla celów ściśle naukowych. Myślę, że Towarzysze z Partii na miejscu pomogliby mnie w tej sprawie, zresztą i tak do nich się zwrócę, ale chcę szybciej przystąpić do działania na miejscu.

Mam zamiar zwrócić się również o pomoc do Zarządu Powiatowego ZNP w Sejnach i w Suwałkach, gdzie przebywa obecnie kilka osób mieszkających w Sejnach w czasie wojny. Dlatego prosiłabym o uwzględnienie w delegacji i trasy Sejny-Suwałki.

Uprzejmie proszę o podanie mi terminu wykonczenia zamierzonej pracy.

M. Kołendo

Białystok — Polonia
ul. Skłodowskiej 2
Dom Technika

Ob.

Sekretarz Generalny BTN

mgr. Zofia Sokołowska

B i a ł y s t o k

Uprzejmie komunikuję, że na podstawie ustnych ustaleń dokonanych przez redakcję t. II monografii Sejn z tow. Sekretarzem Propagandy KP PZPR w Sejnach na obszarze powiatu Sejny ma wyjechać z naszego ramienia ob. Maria Kolendo znana działaczka oświatowa w czasie okupacji, która ma opracować do tejże monografii dzieje tajnego nauczania na terenie Pojezierza Suwalsko-Sejneńskiego.

Uprzejmie proszę o wystawienie W/w delegacji na okres 10 dni do Sejn i Suwałk oraz wypłacenie jej zaliczki na koszty podróży z funduszków powiatu sejneńskiego złożonych na ten cel na koncie naszego Towarzystwa. Delegację proszę udzielić na zasadach "osoby wzywanej" z uwagi na to, że ob. Maria Kolendo nie jest członkiem BTN.

Proszę także uprzejmie pouczyć ob. Marię Kolendo o potrzebie złożenia na piśmie sprawozdania z działalności podczas podróży służbowej, które to sprawozdanie w myśl obowiązujących ostatnio przepisów, należy podpisać pod rozliczenie z kosztów podróży. Zastrzegam sobie jako redaktor tej pozycji akceptację tego sprawozdania ob. Marii Kolendo i na tej podstawie zlikwidowania kosztów podróży.

Otrzymuje do wiadomości:
Maria Kolendo, Białystok
ul. Wasilkowska 35 m. 5

Członek Zarządu d/s Wydawniczych
(Dr. Jerzy Antoniewicz)

ul. M. Skłodowskiej-Curie 2
281/69

Z A S W I A D C Z E N I E
=====

W związku z opracowywaniem pracy zbiorowej pt. " Materiały do dziejów Ziemi Sejneńskiej " tom II, Białostockie Towarzystwo Naukowe uprzejmie prosi odnośne władze o udostępnienie mgr Marii K o l e n d o archiwaliów dot. tajnego nauczania na terenie powiatów suwalskiego i sejneńskiego.

Mgr Maria Kolendo opracowuje z ramienia Towarzystwa dzieje tajnego nauczania na terenie Pojezierza Suwalsko -Sejneńskiego do powyższej monografii.-

Sekretarz Generalny
Zofia Sokołowska
mgr Zofia Sokołowska

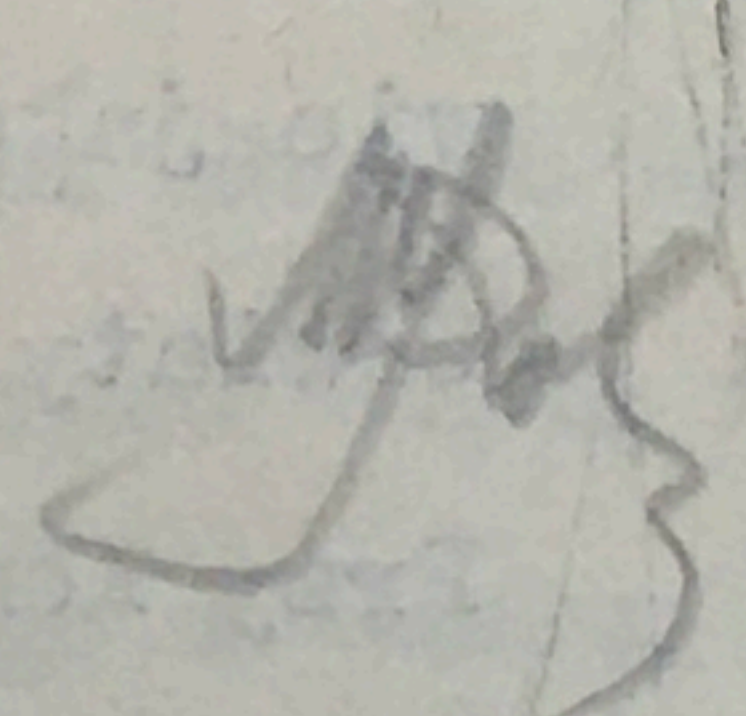
7
Białystok, 15.XII 1969 r.

Szanowny Panie Doktorze !

Przesyłam do akceptacji Pana Doktora załączone sprawozdanie z działalności podczas podróży służbowej do Suwałk i Sejna, a jednocześnie polecenie wyjazdu służbowego /niewypełnione/ i dowody pokrytych wydatków: 2 bilety kolejowe, 2 bilety autobusowe, 3 rachunki - opłata za noclegi w hotelach.

Myślę, że delegację wypełni sekretariat BTN w Białymstoku po akceptacji przez Pana Doktora mojego sprawozdania z działalności w podróży służbowej.

Załączniki.

S p r a w o z d a n i e

Marii K o l e n d o z działalności podczas podróży służbowej do Suwałk i Sejn w czasie od 5.XII - 10.XII 1969 r., dokonanej z polecenia Białostockiego Towarzystwa Naukowego celem uzupełnienia materiału rzeczowego do opracowania artykułu: "Tajne nauczania na terenie pow. sejneńskiego w okresie okupacji hitlerowskiej /1939-1944/".

5.XII 1969 r. Godz. 12 m. 58 - Wyjazd pociągiem z Białegostoku do Suwałk. Przyjazd do Suwałk - godz. 18 z minutami /opóźnienie/.

Organizowanie konferencji i rozmów indywidualnych z nauczycielami w następnym dniu mojego pobytu w Suwałkach.

6.XII 1969 r. Godz. 9 - Konferencja w Bibliotece Pedagogicznej ZNP w Suwałkach, w której udział wzięli: ob. Piotr Chuchnowski, prezes Zarządu Powiatowego ZNP w Suwałkach, ob. Józef Rylski, dyrektor Technikum Mechanicznego w Suwałkach i członek Zarządu Pow. ZNP i ob. Edward Merecki, kierownik szkoły powszechnej Nr 1 przed wojną w Suwałkach, więzień obozu koncentracyjnego w Gusen, podinspektor Wydziału Oświaty ^{w Suwałkach} /po Wyzwoleniu, obecnie nauczyciel emerytowany. Poruszyłam następujące tematy:

1/ uzgodnienie listy nauczycieli całej Suwalszczyzny, a więc i Sejn, aresztowanych przez okupanta i straconych,

2/ rozwój wydarzeń politycznych na terenie całej Suwalszczyzny w okresie pierwszych tygodni i miesięcy II wojny światowej,

3/ wytypowanie nauczycieli na terenie Suwałk, którzy mogą udzielić informacji o tajnym nauczaniu na terenie Sejn,

4/ zapoznanie zebranych z broszurą GUS /Główny

Urząd Statystyczny/: "Polskie szkolnictwo powszechne w okresie okupacji hitlerowskiej" /Opracowanie wstępne do użytku służbowego/, gdzie znajdują się wybrane z terenu całej Polski opracowane 4 powiaty, wśród nich - Suwałki. Publikację przesłano mi indywidualnie, z prośbą o nadesłanie uwag na jej temat oraz ewentualnych uzupełnień lub wskazania możliwości uzupełnienia zawartych w niej informacji. Ponieważ wymieniona publikacja posiada istotnie dużo nieścisłości i braków, przytacza wypowiedzi nauczycieli o charakterze mocno subiektywnym /dotyczy to i Sejneńszczyzny/, uważałam za swój obowiązek przedstawić te sprawy na terenie zainteresowanym tym materiałem.

W godzinach popołudniowych rozmawiałam z ob. Marią Klimkową, emer. nauczycielką szkoły podstawowej, zamieszkałą obecnie w Suwałkach, ul. 1 Maja 29. Pracowała ona przed wojną i w okresie wojny w tajnym nauczaniu w Sejnach. Mąż jej zginął w Gusen. Rozmawiałam też z ob. Zaskiewiczową Wandą, Suwałki, ul. Kolejowa 3. Uczyła tajnie w Suwałkach, ale zna nauczycieli, którzy pracowali w tajnym nauczaniu na Sejneńszczyźnie. Mąż jej zginął w Gusen.

7.XII 1969 r. W godzinach rannych jeszcze jedno spotkanie z kol. P. Chuchnowskim. Przekazał mi gazety, gdzie w związku z Dniem Nauczyciela była wzmianka o tajnym nauczaniu na Suwalszczyźnie.

Godz. 11 min. 40 - wyjazd autobusem z Suwałk do Sejn. Całe popołudnie i wieczór spędziłam na terenie Liceum Ogólnokształcącego w Sejnach w rodzinie dyrektora Liceum, mgra Jana Wojtycha. Zdobyłam od niego informacje

o pracy w Gimnazjum i Liceum Klasycznym Biskupim w Sejnach w pierwszych tygodniach okresu wojny i aresztowaniach w r. 1940 jego nauczycieli. Poza tym mgr dyrektor udzielił mi kilku wskazówek odnośnie zbierania materiału do mojej pracy.

8.XII 1969 r.

Godz. 9 - wizyta w Wydziale Oświaty i Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Sejnach. Kierownik Kadr, ob. Maria Karłowicz, wyszukiwała w teczках osobowych orzeczenia Komisji Weryfikacyjnej w sprawie tajnego nauczania w okresie okupacji hitlerowskiej. Po ukończeniu tej pracy skomunikowałam się telefonicznie z Litewskim Liceum Ogólnokształcącym w Puńsku w sprawie nawiązania kontaktu z niektórymi osobami z tamtejszej Rady Pedagogicznej.

Godz. 12 - wizyta w Zarządzie Powiatowym ZNP w Sejnach i Bibliotece Pedagogicznej. W zastępstwie nieobecnego prezesa ZNP konferowałam z sekretarzem ZNP, ob. Luty, która już do końca wszędzie mi towarzyszyła. Kol. Luty wytypowała kilkoro starszych nauczycieli spośród członków ZNP, którzy mogą udzielić mi pewnych informacji osobiście, względnie drogą korespondencyjną. Następną konferencję odbyłam z kol. Franciszkiem Tujańskim, kierownikiem Biblioteki Pedagogicznej w Sejnach który już uprzednio zbierał materiał do historii tajnego nauczania na Sejneńszczyźnie. W siedzibie ZNP rozmawiałam jeszcze z kol. Z. Białynicką-Birulą, nauczycielką tajnego nauczania w gm. Giby, która uczyła tam razem z mężem.

W godzinach wieczorowych rozmawiałam w Liceum Ogólnokształcącym z nauczycielką Heleną Klingenberg,

która razem z mężem uczyła tajnie w Poćkunach. Mąż jej ~~jej~~ zginął w obozie koncentracyjnym. W rozmowach z nauczycielami Liceum Ogólnokształcącego zdobyłam trochę nazwisk osób, z którymi będę mogła nawiązać kontakt korespondencyjny.

9.XII 1969 r.

Godz. 9 - Konferencja w Wydziale Oświaty z Inspektorem Szkolnym, ob. Stanisławem Slimko, ob. J. Leonczykiem, pracownikiem Insp. Szkolnego i ob. M. Karłowicz. Omawiano sprawę broszury GUS oraz przeglądano listę szkół w powiecie, gdzie pracowali starsi wiekiem i stażem nauczyciele. Następnie telefonicznie porozumiewałam się z kierownictwem kilku szkół w terenie.

Wizyta w Zarządzie Głównym Litewskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Sejnach i rozmowa z sekretarzem Towarzystwa, tow. Eugeniuszem Pietruszkiewiczem.

Rozmowa z sekretarzem ZBoWiD-u, tow. Edwardem Taborem.

Wizyta w Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Sejnach i rozmowa z sekretarzem Prezydium. Rozmowa na terenie PRN z ob. Ireną Staniewicz, pracownikiem PRN, nauczycielką tajnego nauczania w Sejnach.

Godz. 17 - Rozmowa w siedzibie Zarządu Powiatowego ZNP z ob.ob.: Kasperowicz Aldoną i Kasperowicz Olympią, nauczycielkami tajnego nauczania w Sejnach.

Wizyta w domu ob.ob. Ireny i Wacława Domosławskich Sejny, Rynek /oboje farmaceuci, właściciele apteki przed wojną/. Informowali mnie o stosunkach politycznych w Sejnach w pierwszych tygodniach i miesiącach II wojny światowej, mówili o ciężkich warunkach pracy w tajnym nauczaniu, pomogli zweryfikować szereg nazwisk osób biorących

12

udział w oświacie podziemnej na terenie powiatu sejneńskiego.

10.XII 1969 r.

Jeszcze rozmowa z sekretarką ZNP w sprawach przekazywania mnie drogą korespondencyjną ew. dodatkowych wiadomości dotyczących tajnego nauczania na Sejneńszczyźnie.

Godz. 10 min. 40 - odjazd autobusem do Suwałk.

Godz. 15 " 15 - odjazd pociągiem z Suwałk do Białegostoku.

Godz. 18 m. 51 - przyjazd pociągu na stację w Białymstoku.

5.XII 1969 r. Godz. 9 - Konferencja w Bibliotece Pedagogicznej ZNP w Suwałkach, w której udział wzięli: ob. Piotr Chmiński, prezes Zarządu Powiatowego ZNP w Suwałkach, ob. Janek Rybicki, dyrektor Technikum Mechanicznego w Suwałkach i ob. Edward Maracki, kierownik szkoły powszechnej Nr 1 przed wojną i więzień obozu koncentracyjnego w Guerni, obecnie emerytowany nauczyciel. Poruszone następujące tematy:

- 1/ nagminanie listy nauczycieli całej Suwalszczyzny, a więc i Sągi, aresztowanych i straconych,
- 2/ rozwój wydawnictw politycznych na terenie całej Suwalszczyzny w okresie pierwszych tygodni i miesięcy II wojny światowej,
- 3/ wytypowanie nauczycieli na terenie Suwałk, którzy mogą udzielić informacji o tajnym nauczaniu na terenie Suwałk Sągi,
- 4/ zapoznanie zebranych z broszurą GUS /Wielki Urząd Statystyczny/: "Polskie szkolnictwo powstające w okresie okupacji hitlerowskiej" /opracowanie wstępne do użytku szkolnego/, które znajduje się w zbiorze wybranych z terenu całej Polski i powiatu

13

S p r a w o z d a n i e

Marii Kolendo z działalności podczas podróży służbowej do Suwałk i Sejnu w czasie od 5.XII-do 10.XII 1969 r. , dokonanej z polecenia Białostockiego Towarzystwa Naukowego celem uzupełnienia materiału rzeczowego do opracowania artykułu: "Tajne nauczanie na terenie pow. sejneńskiego w okresie okupacji hitlerowskiej /1939-1944/".

Godz. 12 min. 58 -

5.XII 1969 r. Wyjazd z Białegostoku do Suwałk, przyjazd do Suwałk - godz. 18 z minutami /opóźnienie/.

Organizowanie konferencji i rozmów indywidualnych z nauczycielami w następnym dniu ^{mojego} pobytu w Suwałkach.

6.XII 1969 r. Godz. 9 - Konferencja w Bibliotece Pedagogicznej ZNP w Suwałkach, w której udział wzięli: ob. Piotr Chuchnowski, prezes Zarządu Powiatowego ZNP w Suwałkach, ob. Józef Rylski, dyrektor Technikum Mechanicznego w Suwałkach i ob. Edward Merecki, kierownik szkoły powszechnej Nr 1 przed wojną ^{w Suwałkach} i więzień obozu koncentracyjnego w Gusen, obecnie emerytowany nauczyciel. Poruszałam następujące tematy:

- 1/ uzgadniałam listę nauczycieli całej Suwalszczyzny, a więc i Sejnu, aresztowanych i straconych,
- 2/ rozwój wydarzeń politycznych na terenie całej Suwalszczyzny w okresie pierwszych tygodni i miesięcy II wojny światowej,
- 3/ wytypowanie nauczycieli na terenie Suwałk, którzy mogą udzielić informacji o tajnym nauczaniu na terenie Suwałk i Sejnu,
- 4/ zapoznanie zebranych z broszurką GUS /Główny Urząd Statystyczny/: "Polskie szkolnictwo powszechne w okresie okupacji hitlerowskiej" /Opracowanie wstępne do użytku służbowego/, gdzie znajdują się opracowane wybrane z terenu całej Polski 4 powiaty

wśród nich - Suwałki. Publikację przesłano mi indywidualnie, z prośbą o nadesłanie swoich ^{jej} uwag na temat ~~wydawnictwa~~ oraz ewentualnych uzupełnień lub wskazania możliwości uzupełnienia zawartych w niej informacji. Ponieważ wymieniona publikacja istotnie posiada dużo ^{i braków} nieścisłości, przytacza wypowiedzi nauczycieli o charakterze mocno subiektywnym /dotyczy to i Sejneńszczyzny/, uważałam za swój obowiązek przedstawić te sprawy na terenie zainteresowanym tym materiałem.

^Z W godzinach popołudniowych rozmawiałam z ob. Marią Klim-
emerytowaną nauczycielką szkoły podstawowej,
kową, zamieszkałą obecnie w Suwałkach, ul. 1 Maja 29.

Pracowała ona przed wojną i w okresie wojny w Sejnach, w tajnym nauczaniu

jej mąż zginął w Gusen. Również rozmawiałam z ob. Wandą

Zaskiewiczową, Suwałki, ul. Kolejowa 3, mąż jej zginął w Gusen, uczyła tajnie w Suwałkach, ale zdobyłam od niej adresy osób pracujących na terenie Sejneńszczyzny. ^{w okresie wojny}

7.XII 1969 r. W godzinach jeszcze jedno spotkanie z kol. Piotrem Chuchnowskim. Przekazał mi gazety, gdzie w związku z ^{rannych} dniem Nauczyciela była wzmianka o tajnym nauczaniu na całej Suwałszczyźnie.

Godz. 11 min. 40 - wyjazd autobusem z Suwałk do Sejn.

Całe popołudnie i wieczór spędziłam na terenie Liceum ^{w Sejnach,}

Ogólnokształcącego w rodzinie dyrektora Liceum, mgra

Jana Wojtycha. Zdobylam od niego dużo informacji o

pracy w Gimnazjum i Liceum Klasycznym Biskupim w Sejnach

w pierwszych tygodniach okresu wojny i aresztowa-

niach w r. 1940 jego nauczycieli. Poza tym mgr dyrek-

tor udzielił mi innych wskazówek odnośnie zbierania

9.XII 1969 r. materiału do mej pracy.

8.XII 1969 r. Godz. 9 - wizyta w Wydziale Oświaty i Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Sejnach. Kierownik Kadr, ob. Maria Karłowicz, wyszukiwała w teczках osobowych ~~nauczycieli~~ orzeczenia Komisji Weryfikacyjnej w sprawie tajnego nauczania nauczycieli w okresie okupacji hitlerowskiej. Po ukończeniu tej pracy skomunikowałam się telefonicznie z Litewskim Liceum Ogólnokształcącym w Puńsku w sprawie nawiązania kontaktu z niektórymi osobami z tamtejszej Rady Pedagogicznej.

Godz. 12 - wizyta w Zarządzie Powiatowym ZNP w Sejnach Bibliotece Pedagogicznej. W zastępstwie nieobecnego prezesa ZNP konferowałam z sekretarzem ZNP, ob. Luty, która już do końca wszędzie mi towarzyszyła. Kol. Luty wytypowała ~~mi~~ kilkoro starszych nauczycieli spośród członków ZNP, którzy mogą udzielić mi pewnych informacji osobiście, względnie drogą korespondencyjną. Następną konferencję odbyłam z kol. Franciszkiem Tujakowskim, kierownikiem Biblioteki Pedagogicznej w Sejnach, który już uprzednio zbierał materiał do historii tajnego nauczania na Sejneńszczyźnie. W siedzibie ZNP rozmawiałam jeszcze z kol. Z. Białynicką-Birulą, nauczycielką tajnego nauczania w gminie Giby, która uczyła tam razem z mężem. W godzinach wieczorowych rozmawiałam w Liceum Ogólnokształcącym z nauczycielką Heleną Klingenberg, wdową po nauczycielu, który zginął w obozie koncentracyjnym, zabrany przez gestapo 1940 we wsi Poćkuny, gdzie oboje z żoną uczyli tajnie. W rozmowach z nauczycielami Liceum Ogólnokształcącego zdobyłam od nich trochę nazwisk osób, z którymi będę się starała nawiązać kontakt korespondencyjny.

9.XII 1969 r.
/wtorek/

Godz. 9 - Konferencja w Wydziale Oświaty Prez. PRN z Inspektorem Szkolnym, ob. St. Slimko, ob. J. Leończykiem, pracownikiem Insp. Szkolnego i ob. M. Karłowicz. Omawiano sprawę broszury GUS oraz przeglądano listę szkół w powiecie, gdzie pracowali starsi wiekiem i stażem nauczyciele. Następnie telefonicznie porozumiewałam się z kierownictwem kilku szkół w terenie.

Wizyta w Zarządzie Głównym Litewskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Sejnach i rozmowa z sekretarzem Tow., tow. Eugeniuszem Pietruszkiewiczem.

Rozmowa z sekretarzem ZBoWiD, tow. Edwardem Taborem.

Wizyta w Prezydium PRN w Sejnach i rozmowa z sekretarzem Prezydium, ob. Lutym. Rozmowa na terenie PRN z ob. Ireną Staniewicz, pracownikiem PRN, nauczycielką tajnego nauczania w Sejnach.

Godz. 17 - Rozmowa w siedzibie Zarządu Powiatowego ZNP z ob.ob. Kasperowicz Aldoną i Kasperowicz Olypią, nauczycielkami tajnego nauczania w Sejnach.

Wizyta w domu ob.ob. Ireny i Wacława Domosławskich, Sejn, ul. Rynek /oboje farmaceuci, właściciele apteki przed wojną/. Informowali mnie o stosunkach politycznych w Sejnach w pierwszych tygodniach i miesiącach II wojny światowej, mówili o ciężkich warunkach pracy w tajnym nauczaniu, pomogli zweryfikować szereg nazwisk osób biorących udział w oświacie podziemnej na terenie powiatu sejneńskiego.

10.XII 1969 r. Jeszcze rozmowa z sekretarką miejscowego ZNP w sprawach przekazywania mnie drogą korespondencyjną ew. dodatkowych wiadomości dotyczących tajnego nauczania na Sejnieńszczyźnie.

Wyjazd

Godz. 10 min. 40 - wyjazd autobusem do Suwałk.

Godz. 15 " 05 - wyjazd pociągiem do Białegostoku.

Przybycie pociągu do Białegostoku - godz. 18 min. 51.

Godz. 12 min. 50 -

5.XII 1969 r. Wyjazd z Białegostoku do Suwałk, przystanek do Suwałk - godz.

10 z minutami /opóźnienie/.

Organizowanie konferencji i rozmów indywidualnych z innymi
ciałami w następującym celu pobytu w Suwałkach.

5.XII 1969 r. Godz. 9 - Konferencja w Bibliotece Pedagogicznej ZSP w Su-

wałkach, w której udział wzięli: ob. Piotr Chodkowski,

przewodniczący Zarządu Powiatowego ZSP w Suwałkach, ob. Józef Ry-

ski, Dyrektor Technikum Mechanicznego w Suwałkach i ob.

Edward Kozicki, kierownik szkoły podstawowej Nr 1 w Su-

wałkach i ob. Józef Rybski, kierownik szkoły podstawowej Nr 2 w Su-

wałkach. Porozumienie następujące tematy:

1/ umocnienie listu umocnień całej społeczności

a więc i Kościoła, samorządnych i państwowych,

2/ rozwój wydawnictw pism tygodniowych na terenie całej dy-

stryktury z uwzględnieniem potrzeb i potrzeb

dystryktu i województwa,

3/ wypracowanie umocnień na terenie Suwałk, który

ma udzielić informacji o takim umocnieniu na

terenie Suwałk i Kościoła.

4/ umocnienie umocnień z powiatu Suwałk /ZSP/

Wzrost Stosunku umocnień: "Tętno społeczne" powiatu

na terenie dystryktu i województwa /opracowanie

umocnień do umocnień dystryktu, które są umocnieniami

opracowanymi umocnieniami z powiatu Suwałk i powiatu

18

S p r a w o z d a n i e

Marii Kolendo z działalności podczas podróży służbowej do Suwałk i Sejnu w czasie od 5.XII-do 10.XII 1969 r. , dokonanej z polecenia Białostockiego Towarzystwa Naukowego celem uzupełnienia materiału rzeczowego do opracowania artykułu: "Tajne nauczanie na terenie pow. sejneńskiego w okresie okupacji hitlerowskiej /1939-1944/".

Godz. 12 min. 58 -

5.XII 1969 r. Wyjazd z Białegostoku do Suwałk, przyjazd do Suwałk - godz.

18 z minutami /opóźnienie/.

Organizowanie konferencji i rozmów indywidualnych z nauczycielami w następnym dniu pobytu w Suwałkach.

6.XII 1969 r. Godz. 9 - Konferencja w Bibliotece Pedagogicznej ZNP w Suwałkach, w której udział wzięli: ob. Piotr Chuchnowski, prezes Zarządu Powiatowego ZNP w Suwałkach, ob. Józef Rylski, dyrektor Technikum Mechanicznego w Suwałkach i ob. Edward Merecki, kierownik szkoły powszechnej Nr 1 przed wojną i więzień obozu koncentracyjnego w Gusen, obecnie emerytowany nauczyciel. Poruszałam następujące tematy:

1/ uzgadniałam listę nauczycieli całej Suwalszczyzny, a więc i Sejnu, aresztowanych i straconych,

2/ rozwój wydarzeń politycznych na terenie całej Suwalszczyzny w okresie pierwszych tygodni i miesięcy II wojny światowej,

3/ wytypowanie nauczycieli na terenie Suwałk, którzy mogą udzielić informacji o tajnym nauczaniu na terenie Suwałk i Sejnu,

4/ zapoznanie zebranych z broszurką GUS /Główny

Urząd Statystyczny/: "Polskie szkolnictwo powszechne w okresie okupacji hitlerowskiej" /Opracowanie wstępne do użytku służbowego/, gdzie znajdują się opracowane wybrane z terenu całej Polski 4 powiaty

wśród nich - Suwałki. Publikację przesłano mi indywidualnie, z prośbą o nadesłanie swoich ^{jej} uwag na temat ~~wydawnictwa~~ oraz ewentualnych uzupełnień lub wskazania możliwości uzupełnienia zawartych w niej informacji. Ponieważ wymieniona publikacja istotnie posiada dużo nie-
^{i braków} ścisłości, przytacza wypowiedzi nauczycieli o charakterze mocno subiektywnym /dotyczy to i Sejneńszczyzny/, uważałam za swój obowiązek przedstawić te sprawy na terenie zainteresowan^y nym tym materiałem.

^z W godzinach popołudniowych rozmawiałam z ob. Marią Klim-
^{emerytowaną} nauczycielką szkoły podstawowej,
kową, zamieszkałą obecnie w Suwałkach, ul. 1 Maja 29.

^{w tajnym nauczaniu} Pracowała ona przed wojną i w okresie wojny w Sejnach,

jej mąż zginął w Gusen. Również rozmawiałam z ob. Wandą

Zaskiewiczową, Suwałki, ul. Kolejowa 3, mąż jej zginął

w Gusen, uczyła tajnie w Suwałkach, ale zdobyłam od
^{w okresie wojny}

niej adresy osób pracujących na terenie Sejneńszczyzny.
^{rannych}

7.XII 1969 r. W godzinach jeszcze jedno spotkanie z kol. Piotrem
/niedziela/ Chuchnowskim.

Przekazał mi gazety, gdzie w związku z
dniem Nauczyciela była wzmianka o tajnym nauczaniu na
całej Suwalszczyźnie.

Godz. 11 min. 40 - wyjazd autobusem z Suwałk do Sejn.

Całe popołudnie i wieczór spędziłam na terenie Liceum
^{w Sejnach,}

Ogólnokształcącego w rodzinie dyrektora Liceum, mgra

Jana Wojtycha. Zdobyłam od niego dużo informacji o

pracy w Gimnazjum i Liceum Klasycznym Biskupin w Sej-

nach w pierwszych tygodniach okresu wojny i aresztowa-

niach w r. 1940 jego nauczycieli. Poza tym mgr dyrek-

tor udzielił mi innych wskazówek odnośnie zbierania

9.XII 1969 r. materiału do mej pracy.

8.XII 1969 r. Godz. 9 - wizyta w Wydziale Oświaty i Kultury Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Sejnach. Kierownik Kadr, ob. Maria Karłowicz, wyszukiwała w teczках osobowych ~~nauczycieli~~ orzeczenia Komisji Weryfikacyjnej w sprawie tajnego nauczania nauczycieli w okresie okupacji hitlerowskiej. Po ukończeniu tej pracy skomunikowałam się telefonicznie z Litewskim Liceum Ogólnokształcącym w Puńsku w sprawie nawiązania kontaktu z niektórymi osobami z tamtejszej Rady Pedagogicznej.

Godz. 12 - wizyta w Zarządzie Powiatowym ZNP w Sejnach i Bibliotece Pedagogicznej. W zastępstwie nieobecnego prezesa ZNP konferowałam z sekretarzem ZNP, ob. Luty, która już do końca wszędzie mi towarzyszyła. Kol. Luty wytypowała mi kilkoro starszych nauczycieli spośród członków ZNP, którzy mogą udzielić mi pewnych informacji osobiście, względnie drogą korespondencyjną. Następną konferencję odbyłam z kol. Franciszkiem Tujakowskim, kierownikiem Biblioteki Pedagogicznej w Sejnach, który już uprzednio zbierał materiał do historii tajnego nauczania na Sejneńszczyźnie. W siedzibie ZNP rozmawiałam jeszcze z kol. Z. Białynicką-Birulą, nauczycielką tajnego nauczania w gminie Giby, która uczyła tam razem z mężem. W godzinach wieczorowych rozmawiałam w Liceum Ogólnokształcącym z nauczycielką Heleną Klingenberg, wdową po nauczycielu, który zginął w obozie koncentracyjnym, zabrany przez gestapo 1940 we wsi Poćkuny, gdzie oboje z żoną uczyli tajnie. W rozmowach z nauczycielami Liceum Ogólnokształcącego zdobyłam od nich trochę nazwisk osób, z którymi będę się starała nawiązać kontakt korespondencyjny.

M. w. 36
ul. Chotyńskiego 18 m 3

Odroczenie

Pani

Mgr. Maria Kolendo

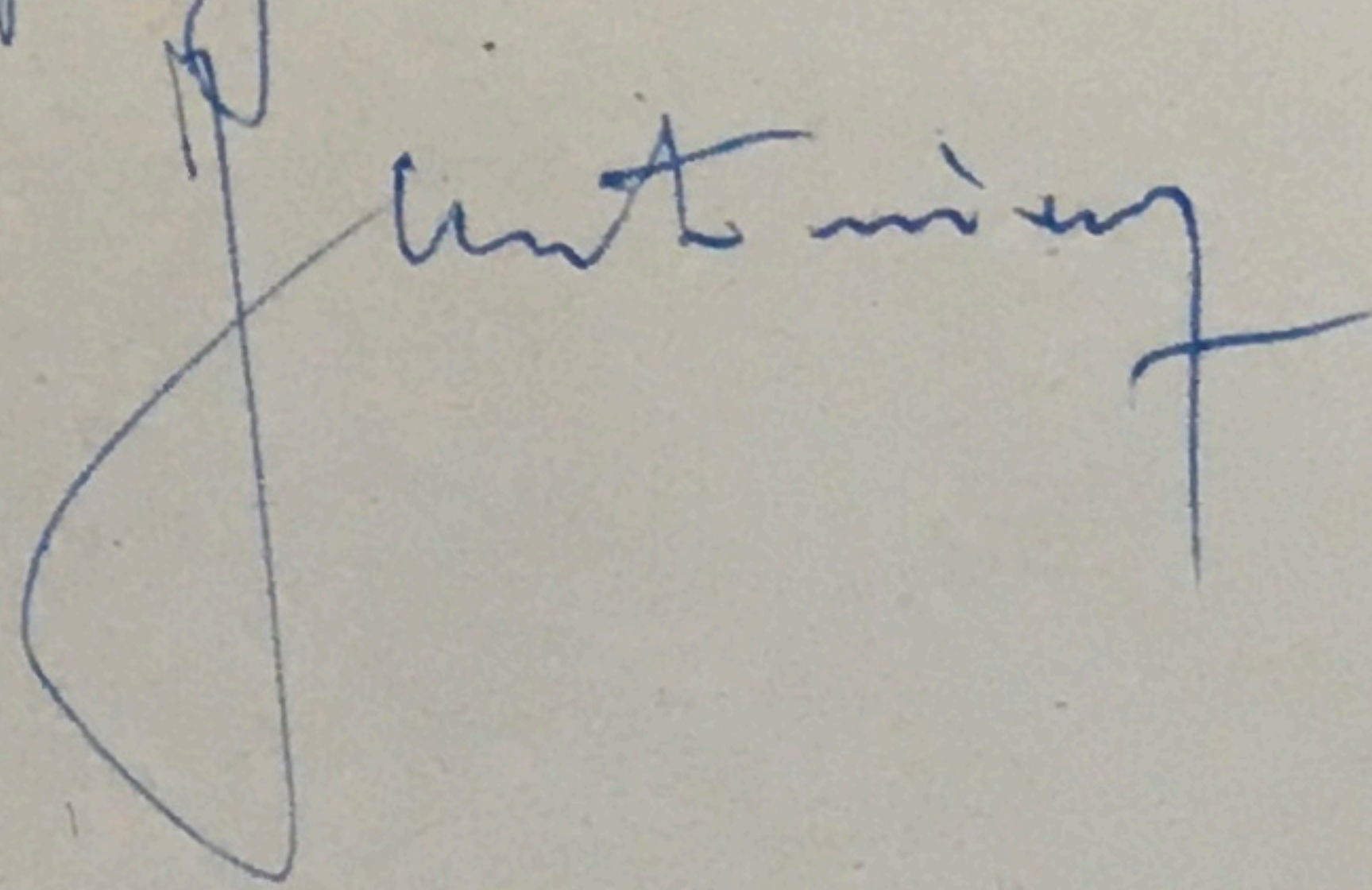
Białystok

Komunikuję z tym listem wysyłam do Muzeum
w Białymstoku na rzecz Arh. Kiełkowskiego Biał. Tow. Naukowego
ob. Franciszka Barwickiego Pani wzięcie z Kontów
podróż do Szwajcarii i Szwajcarii z zaakceptowanym
sprawozdaniem.

Zeżycie się Pani udać do w/w. celem podjęcia
należności z tytułu Kontów podróży.

Komunikuję z obawy aby przetrwać Pani najserdeczniej =
= emigracja i emigracja Szwajcarii i Nowożytności i obywateli
na cenny dla mnie wskazań (mających) z aprobowaniem
o tejnej sprawie na Szwajcarii

Łącząc wyrazy poważania

Antoni